ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ АРХІВІВ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
АРХІВНОЇ СПРАВИ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

ТУПЧІЄНКО-КАДИРОВА Люція Георгіївна

УДК 930.22 : 78 (477) "19" (043.3)

МУЗИЧНИЙ ДОКУМЕНТ: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОПИСУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ КОМПОЗИТОРА Ю.С. МЕЙТУСА (1903–1997)

Спеціальність 07.00.10 – документознавство,
архівознавство

17.00.03 Музичне мист-во

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Київ – 2005

Ц213(49К)7-8Мейтус

ЛННБ України ім.В.Стефаника
00762246 (R)

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Українсько[му науково-дослідному інституті архівної] справи та документознавства Держав[ного комітету архівів України]

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Дубровіна Любов Андріївна,
Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського,
директор

930.2

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Слободяник Михайло Семенович,
Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв,
завідувач кафедри документальних комунікацій

кандидат історичних наук, доцент
Зеленська Лариса Михайлівна,
Київський національний університет культури і мистецтв,
кафедра книгознавства та видавничої діяльності

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

Захист відбудеться 11 травня 2005 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.864.01 в Українському науково-дослідному інституті архівної справи та документознавства за адресою: 03110, Київ, вул. Солом'янська, 24.

Із дисертацією можна ознайомитися у Науково-довідковій бібліотеці центральних державних архівів України: 03110, Київ, вул. Солом'янська, 24.

Автореферат розіслано 9 квітня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат історичних наук С.Л. Зворський

АБ 63.030

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена нерозробленістю питань описування, класифікації музичних документів (МД) та необхідністю створення електронних ресурсів в архівній справі, в якій сьогодні активно впроваджуються сучасні інформаційні технології. Дані технології значно розширюють можливості використання інформації традиційних архівних систем. Однак нині в практиці опрацювання архівних фондів особового походження (АФОП), незважаючи на спроби впровадження принципів єдиного архівного описання, й досі використовуються різні правила (формати) описування та класифікації. Крім того, ускладнюється евристичний аналіз таких фондів, що складаються з найрізноманітніших за типами й видами документів з різними носіями, об'єднаних предметною ознакою напряму творчості, в даному разі, музичною. Питання класифікації АФОП діячів мистецтва, науки та освіти є складовою проблеми побудови науково-довідкового апарату архівів у цілому, оскільки вимагає специфічних підходів до класифікації не лише форми, а й змісту документа для повноцінного залучення його до наукового і культурного обігу з орієнтуванням на професійну сферу діяльності цього діяча. При цьому необхідно враховувати вимоги обліку та збереженості документів. Це особливо важливо сьогодні, коли актуалізуються питання щодо створення нової класифікації архівних документів, а також розвиваються документознавчі та джерелознавчі класифікації в системі спеціальних історичних дисциплін, проводяться пошуки реалізації можливостей інтелектуального доступу до документів. Інтелектуальний доступ у сучасному інформаційному суспільстві пов'язаний з проблемою створення електронного образу документа, коли більшість інформаційних потреб може бути задоволена при зверненні до описання документа без ознайомлення безпосередньо з самим документом.

Враховуючи вищезазначене, виникає потреба розроблення теоретичної бази описування і класифікації документів для впровадження інформаційних технологій, яка полягає у відображенні в електронних описаннях змісту документів та відносин між особами. Нами обрано АФОП видатного українського радянського композитора Юлія Сергійовича Мейтуса (1903-1997), що раніше не були об`єктом архівознавчого аналізу. Ці фонди композитора, репрезентуючи предметну специфіку, різновиди документів, широкий спектр міжсуб`єктних відносин, часово-просторові та інші характеристики, відповідають усім вимогам моделі, яку можна використовувати для дослідження АФОП інших діячів музики. Усе зазначене вище становить актуальність дослідження.

Об'єктом дослідження є музичні документи (рукописні, друковані, звукові) архівних фондів особового походження композитора.

Предметом дослідження є методика описування та класифікації музичних документів на прикладі архівних фондів особового походження композитора Ю.С. Мейтуса.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

Хронологічні межі дослідження визначаються двома рівнями: перший зумовлений архівними фондами особового походження Ю.С. Мейтуса і охоплює все життя композитора (1903-1997), а другий пов`язаний з його музичною творчістю (1910-ті – 1997).

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Тема дисертації пов'язана із загальною тематикою наукових робіт Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства (1.1. "Загальні методологічні та теоретичні дослідження, історія архівної справи"), виконана у межах відомчої теми НАН України: "Рукописна спадщина діячів науки і культури України: джерелознавчі дослідження та археографічний опис" (державний реєстраційний номер 0100V006608).

Головною метою дисертації є вирішення теоретичних та практичних питань визначення, описування та класифікації музичних архівних фондів особового походження, створення єдиного архівного комплексу спадщини композитора на основі структури об`єктів дослідження, міжсуб`єктних відносин (у т. ч. з фондоутворювачем), змісту документів в умовах інформатизації.

Задля реалізації головної мети дослідження необхідно було розв`язати такі **основні завдання**:

– обгрунтувати та дослідити низку теоретичних питань теми, пов'язаних з метою дослідження. Зокрема: виокремити музичний документ як змістовний вектор АФОП, визначити поняття музичного документа, основну його складову – музичну інформацію (МІ) та інші види інформації, пов`язані із музикою, ознаки для його описування і класифікації, а також його основні різновиди;

– виявити та проаналізувати творчу спадщину композитора як модель описування та класифікації музичних документів, для чого обрано архівний фонд особового походження композитора Ю.С. Мейтуса, який досі не залучався до наукового обігу;

– визначити рівні та типи відносин суб`єктів з фондоутворювачем;

– розробити структуру об`єктів дослідження архівних фондів особового походження;

– визначити напрями та конкретні питання створення інтегрованого електронного формату описування та класифікації архівних фондів особового походження, що враховує різні стандарти описування та класифікації, різні види документів, різні рівні описування (від фонду в цілому до текстових фрагментів (ТФ) та музичний зміст документів;

– здійснити вибір інформаційно-технологічної бази створення формату описування, класифікації й пошуку;

– створити інтегрований матричний формат описування та класифікації музичних документів та надати приклади багатоаспектного описування та класифікації основних видів МД;

– створити електронну базу даних (БД) архівних фондів особового походження Ю.С. Мейтуса.

Методи дослідження зумовлені специфікою матеріалу і завданнями дисертації. Це принципи історизму, об`єктивності та системності, методи історико-порівняльного аналізу, класифікації, моделювання, використано також теорію баз даних та теорію структурного аналізу.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в дисертації вперше в українському документознавстві досліджено поняття "музична інформація" та "музичний документ"; виділено ознаки для класифікації МД на основі виду інформації, яку він містить; визначено види МД. Вперше здійснено наукову реконструкцію музичних АФОП видатного українського радянського композитора, народного артиста України Ю.С. Мейтуса, які сьогодні виявлено у 10-ти установах – архівах, музеях, бібліотеці в Україні та Росії. Ця спадщина раніше не була об'єктом спеціального документознавчого (з використанням елементів музикознавчого) аналізу та архівознавчого дослідження. Запропоновано авторську концепцію змістовного, міжсуб`єктного та об`єктно-структурного векторів дослідження АФОП. Обгрунтовано вибір технології матричного гіпертекста В. Г. Овчинникова для реалізації формату описування та класифікації МД. На базі матричного гіпертексту розроблено прототип формату, в основі якого – стандарт архівного описування з використанням бібліотечного, музейного, кодикологічного опису; тим самим закладено основи для їх об`єднання в інтегрований формат для описування і класифікації АФОП композитора як єдиної цілісної системи; запропоновано глибший рівень дослідження документів. За форматом створено й пошукову форму для словника БД.

Практичне значення отриманих результатів. Основні положення та висновки дисертації мають практичне значення для удосконалення методики описування та класифікації документів (зокрема, музичних) АФОП.

Матеріали й результати дисертації можуть бути використані під час автоматизації процесів обробки документів архівів, бібліотек та музеїв, при розробленні систем класифікації документів. Основні положення дисертації можуть бути включені до лекційних курсів з документознавства та архівознавства для студентів вищих навчальних закладів, що навчаються за спеціальностями "Архівознавство", "Документознавство та інформаційна діяльність".

Впровадження результатів дисертаційної роботи здійснювалося при проектуванні та формуванні БД описань документів АФОП Ю.С. Мейтуса. Всього до БД введено описання 10-ти фондів, 1135-ти одиниць зберігання. Розроблено структуру пошукового словника відповідно до структури формату. Таким чином, у науковий обіг введено архівні документи Ю.С. Мейтуса.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації доповідались на таких наукових форумах: Всеукраїнській науково-практичній конференції з питань упровадження сучасних автоматизованих біб-

ліотечних технологій (м. Херсон, 7-9 вересня 1993 р.); Міжнародній науковій конференції "Бібліотечно-бібліографічні класифікації й інформаційно-пошукові системи" (Київ, 10-12 жовтня 1995 р.); Міжнародній науковій конференції "Бібліотека в демократичному суспільстві" (м. Київ, 21-23 листопада 1995 р.); третій Міжнародній конференції "Крим-96" – "Бібліотеки й асоціації у мінливому світі: нові технології і нові форми співробітництва" (Україна, Крим, 1-9 червня 1996 р.); науковій конференції "Педагогічна Академія" (Кіровоград, 24 листопада 2000 р.); у міжнародній лабораторії "Традиційні культури. Нові дослідження: методи та результати" (Кіровоград, 3-7 січня 2001 р.); на Міжнародній науково-практичній конференції "Формування національних, загальнолюдських ціннісних орієнтацій студентської молоді" (Київ, 11-12 грудня 2002 р.); Міжнародній науковій конференції "Сучасний стан та перспективи розвитку документознавства" (Київ, 1-3 грудня 2004 р.).

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (які поділяються на підрозділи), висновків (180 с.), списку джерел та літератури (1301 поз.), двох додатків: БД на CD-ROM, запис розповіді Ю.С. Мейтуса та запис романсів з грамплатівки (ГРП) на аудіокасеті.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Розділ 1 "Історіографія та джерельна база дослідження" присвячений огляду літератури з проблематики дисертації та аналізу джерельної бази дослідження і складається з двох підрозділів.

У першому підрозділі – "Поняття музичного документа та принципів його описування у науковій літературі" – розглядається стан досліджуваних питань щодо МД, архівного, бібліотечно-бібліографічного, кодикологічного описання. Різні підходи до визначення загального поняття "документ" як одного з основних понять документознавства детально проаналізовані у роботах С.Г. Кулешова, Г.М. Швецової-Водки.

У документознавстві виокремлюють такі види документів, пов`язані із музикою: нотний документ (рукопис та видання), фонодокумент, електронний документ. Поняття "нотний документ" є достатньо вивченим та визначеним у спеціальній літературі, узагальнене його визначення подано у Державному стандарті України[1]. Слід відзначити точку зору Н. М. Кушнаренко[2] щодо визначення структури нотного видання. Ближчою до нашої теми є концепція Л.М. Зеленської[3], яка, крім бібліографічного підходу, розглядає музичний зміст нотних видань, класифікує їх на групи та поєднує з поняттям жанрів музики, з відношенням автора музики до твору, з орієнтацією на склад виконавців, на соціа-

[1] Видання. Основні види. Терміни та визначення. ДСТУ 3017–95 – К.: Держстандарт України. – 46 с.

[2] Кушнаренко Н.Н. Документоведение: Учебник. – 4-е изд., испр. – К.: О-во "Знання", КОО, 2003. – 459 с.

[3] Зеленська Л.М. Музично-видавнича діяльність на Наддніпрянській Україні у другій половині XIX – початку XX ст: Автореф. дис. – К., 2002. – 20 с.

льні, вікові та фахово підготовлені групи населення. Музичний фонодокумент розглядався у групі фонодокументів в цілому. Фонодокумент, за визначенням Н.М. Кушнаренко (див. посилання 2), або "музикально звучить", або "містить звукову інформацію". Основними видами фонодокументів дослідниця вважає ГРП, фонограмму, компакт-диск. Аудіальний документ як той, що розрахований на сприйняття інформації на слух, розрізняє Г.М. Швецова-Водка[4] і поділяє його на грамзапис та магнітозапис. У Законі України "Про електронні документи та електронний документообіг"[5] електронний документ розглядається лише як об`єкт електронного документообігу.

Ще одне питання, розглянуте в історіографії дослідження, стосується використання архівного, бібліотечно-бібліографічного, музейного описання для створення формату описування МД. На базі міжнародного стандарту в Українському науково-дослідному інституті архівної справи та документознавства (УНДІАСД) створено формат описування архівних документів (керівник розробки – Н.М. Христова, відповідальний виконавець – Л.О. Драгомірова). Наказом Держспоживстандарту України від 17 серпня 2004 р. його затверджено як національний стандарт ДСТУ 4331:2004 "Правила описування архівних документів", він набуває чинності з 1 липня 2005 р. У бібліотечно-бібліографічнійій сфері існує значний масив нормативних документів для описування та класифікації змісту документів різних видів[6]; в автоматизованих системах використовується Міжнародний комунікативний формат UNIMARC[7] – для описування та обміну даними та ін. Для описування рукописних документів розроблено кодикологічний опис слов`янських рукописів (автор – Л.А. Дубровіна)[8]. У музеях використовують нормативні документи, наприклад, для описання видань[9], для описання предметів – "Уніфікований паспорт: пам`ятники історії та культури (рухомі)".

Втім, огляд літератури з теми дисертації засвідчує відсутність розроблення понять "музичний документ", "музична інформація", "електронний нотно-звуковий документ" та потребу в уточненні понять "нотний рукопис", "нотне видання", "звуковий МД" з позицій МІ, яку вони містять, відсутність розроб-

---

[4] Швецова-Водка Г.М Вступ до бібліографознавства та соціальної інформатики. – 2004. – 217 с.

[5] Закон України Про електронні документи та електронний документообіг // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 36. – С. 1025-1029.

[6] Библиографическое описание нотных изданий: ГОСТ 7.16-79. – М., 1979. – 33 с.; Універсальна десяткова класифікація: У 2 кн. – К.: 2000-2001; Библиотечно-библиографическая классификация: Рабочие таблицы для массовых библиотек. – М.: Либерея, 1999. – 677 с. та ін.

[7] Руководство по UNIMARC: Руководство по применению международного коммуникативного формата UNIMARC / Пер. с англ. – М., 1992. – 320 с.

[8] Дубровіна Л.А. Кодикологія та кодикографія української рукописної книги. – К., 1992. – 262 с.

[9] Методические рекомендации по составлению научных паспортов на книги, газеты, брошюры и журналы. – Севастополь, 1982 – 9 с.

лення підходів щодо описування та класифікації МД. В українському архівознавстві, документознавстві, по суті, недостатньо розроблені питання детального описування та класифікації змісту документів, визначення відношення суб`єктів документа до фондоутворювача та структури об`єктів АФОП. Таким чином, обраний нами аспект дослідження не був раніше предметом спеціального архівознавчого та документознавчого аналізу.

Другий підрозділ – "Джерельна база дослідження" – присвячений аналізу АФОП Ю.С. Мейтуса, що зберігаються в установах Кіровограда: Державному архіві Кіровоградської області (10 документів, номери фондів: 59, 60, 5464, 6804, 3-2963); обласному краєзнавчому музеї (137 док.); обласній науковій бібліотеці ім. Д.І. Чижевського (відділ рідкісної та цінної літератури) (1 док.); народному музеї Г.Г. Нейгауза (1 док.); музеї музичної культури ім. К. Шимановського (422 док.); народному меморіальному музеї ім. Ю.С. Мейтуса (при дитячій музичній школі № 2) (КНММ) (181 док.); Києва: Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (208 док., № фонду 182); Центральному державному архіві кінофотофонодокументів ім. Г.С. Пшеничного (ЦДАКФФД) (12 док.); Москви: Центральному державному архіві літератури і мистецтва РФ (96 док., номери фондів: 631, 653, 1373, 2048, 3090 та ін.); Державному центральному музеї музичної культури ім. М.І. Глінки РФ (ДЦММК) (240 док., № фонду 362). Всього виявлено 1308 одиниць зберігання, 24 з них – предмети та особисті речі (зберігаються у КНММ та у ДЦММК).

Переважна більшість документів не була оприлюднена. Опубліковано лише 5 листів, адресованих Ю.С. Мейтусу. Копію фонозапису з фондів ЦДАКФФД на аудіокасеті нами передано до КНММ, також зроблено 34 електронні скановані копії документів (нотних рукописів, листів та листівок) з фонду КНММ та передано у даний музей разом з описаннями всіх документів спадщини у БД. У мережі Інтернет за адресою Kirovograd Elisavetgrad museum.htm у розділі Shymanovsky museum також представлені комп`ютерні скановані копії кількох нотних рукописів Ю.С. Мейтуса.

Серед 1284 описів та документів налічується: 239 творчих рукописів, 39 автографів, у т.ч. 5 рукописів інших осіб; 20 біографічних документів; листування представлено 312 документами; 95 нотних видань; 258 фотоматеріалів; 4 кіноматеріали, 5 фонозаписів (у т.ч. 1 запис на магнітній плівці, 4 ГРП) 40 книг (у т. ч. 6 з автографами) та інші документи.

Щодо МД, то в АФОП Ю.С. Мейтуса налічується: 237 нотних рукописів (234 з них належать Ю.С. Мейтусу); 95 нотних видань (серед них нотних видань творів Ю.С. Мейтуса – 90); 4 звукових МД – ГРП. За змістовними ознаками серед рукописних МД: 59 належать до театральної сфери (3 лібрето опер, 12 повних клавірів та 23 частини опер, 4 повних та 5 часткових партитур, 10 окремих номерів з опер, 1 увертюра з опери для оркестру, 1 титульний аркуш опери); 164 – до вокальних (1 ораторія, 32 для хору, 131 для голосу з фортепіано

або з оркестром), 6 для симфонічного оркестру (3 партитури, 3 клавіра), для інструментальної музики: 2 для скрипки та фортепіано, 4 для фортепіано (1 – іншої особи). Усі рукописи – оригінали, серед творів: 201 оригінальний авторський твір, 29 обробок народних пісень, решта – не встановлено. Для дітей – 1 для дитячого хору. За змістовними ознаками серед нотних видань: 25 відносяться до театральної сфери (у т.ч. 17 клавірів, 1 партитура, 3 окремі вокальні номери, 4 лібрето), 63 вокально-хорових (у т.ч. 9 для хору), 4 для симфонічного оркестру, 3 для фортепіано; 1 пісня до кінофільму. Для дітей – 1. Серед творів: 88 оригінальних авторських творів, 7 обробок народних пісень. Серед документів: 94 оригінальних, 1 ксерокопія. За змістовною ознакою звукові МД належать до вокальної творчості.

Хронологічні рамки АФОП Ю.С. Мейтуса визначаються датами: 1903 р. – рік народження (фотокопія першого фото) та 1997 р. – рік смерті (останнє прижиттєве фото). Засади архівного описання МД можуть бути використані під час опрацювання музичної спадщини різних хронологічних періодів.

У другому розділі – **"Поняття музичного документа та формата описування. Можливості гіпертекстових технологій для архівного описування музичних документів"** – розглядаються теоретичні питання дослідження.

У першому підрозділі – "Музичний документ: деякі аспекти визначення та описування" – визначається поняття "музичний документ", аналізуються види інформації, пов`язані з музикою, ознаки для класифікації МД, основні його види. АФОП композитора має основним змістовним інтегруючим моментом загальну сферу музики, яка у широкому розумінні збігається зі сферою музичної культури. Для аналізу інформації про музичну культуру здійснено структуризацію фрагментів статей про музику з радянських енциклопедій. Під власне музикою (у вузькому розумінні цього терміна) будемо розуміти текст музичного твору або музичний текст. Музичний текст – знакова система чи система знаків МІ певного об'єкту розгляду (твору, частини тощо). Текст музичного твору – знакова система чи система знаків музичного твору, що включає знаки МІ та частково інші види інформації: інформацію про музику (назва твору, присвячення, номери тощо), суб`єкти (автор, виконавець, особа, якій присвячено твір тощо). Форми існування знаків – звуки або їх графічні відповідники.

МД виникає тоді, коли на носій записується музика. Для уточнення визначення поняття МД розглянуто види інформації, які пов`язані із музичною культурою. Основний вид – МІ. Під музикою розуміється відображення дійсності у звукових художніх образах, що активно впливають на психіку людини. Таким чином, МІ – це інформація у формі музичних емоційних образних смислів, що реалізується засобами співвідношень музичних звуків у часі та просторі у процесі її виконання і має різні форми існування, такі як: уявно-звукова (внутрішній слух людини); звукова з безпосереднім звучанням (природна: голос людини та звуки природи, штучна: музичні інструменти і/або технічні засоби,

створені людиною (у т.ч. комп`ютери); записана: запис звучання або нотний запис, що потребують, відповідно, відтворення-виконання.

До МД віднесемо усі записи МІ, що існують у формі звуко- або відеозапису (звуко-зображувальний запис), графічного (нотного) запису, нотно-звукового запису на комп`ютері. При цьому визначаються, відповідно, такі основні (та не основні) об`єкти запису: 1) звук; 2) звук та зображення (зображення – не основний об`єкт); 3) ноти як графічні відповідники звуків; 4) ноти та звук на комп`ютері. Структура МД є такою: основні частини: МІ, матеріальний носій, способи та засоби запису; додаткові частини: надсистеми (стиль, жанр, культурно-історична епоха); суб`єкти; етнічна приналежність особи і/або твору тощо. Основними ми вважаємо ті частини, без яких даний документ втрачає власну специфіку. Таким чином, МД – це запис музичної інформації на матеріальному носієві у вигляді музичних звуків або графічних знаків у системі нотації (у т.ч. нотних знаків) для процесів збереження та передавання цієї інформації у часі та просторі. МД ідентифікується як одиниця комунікаційного простору в архівній, бібліотечній, музейній справі, бібліографічній діяльності.

Інформацією про музику, на відміну від музичної, ми вважаємо ту, основним об'єктом якої є осмислення музичних образів, втілених у музичних звуках, та відображення/вираження цього осмислення у словах, у словесній (на відміну від музично-звукової) формі. Інформацією про музичну культуру ми вважаємо ту, основним об'єктом якої є музична культура в цілому та її складові як цілісні об`єкти (музика, її осмислення та пов`язані з мувикою об`єкти, суб`єкти, процеси) та відображення/вираження цього осмислення у словесній формі. Інформація про об`єкти музичної культури – це інформація про наявність та ієрархію об`єктів, про їх характеристики та зв`язки з іншими аспектами на певному рівні розгляду. Об`єктами вважаються, наприклад, документ, твір, носій тощо. Інформація про суб`єкт(и) – це імена осіб або назви колективів, установ, організацій та дані про них, мета створення її – потреба у наданні інформації про суб`єкта(и) та встановленні відносин між суб`єктами і відношення до об'єктів. Інформація про процеси, пов`язані із музичною культурою, містить дані про будь-які зміни стану об`єктів та суб`єктів інформації. Інформацією про організаційно-управлінську структуру є інформація про управління суб`єктами та структуру й управління об`єктами у суспільстві, державі, суспільних або державних інститутах сфери музичної культури, про організацію процесів у них. Інформація про етнічно-групову і суспільно-групову приналежність та географічно-просторові координати суб`єктів, об`єктів та процесів музичної культури ідентифікується, відповідно, за ознаками: "приналежність до етносу", "до соціальної групи", "географічне місце створення/розташування". Інформація про оцінки – це результат порівняння ідеального явища з наявним явищем, виражений у словесній та словесно-цифровій формах. Інформація-характеристики – одна з найбільш розповсюджених ознак інформації – супроводжує кожен з ви-

значених нами аспектів інформації. Характеристиками суб`єктів є державні відзнаки особи, колективу, закладу та місце роботи для визначення його статусу; об`єктів – ступінь завершеності та результати вимірювання або підрахунку; процесів – фіксація часового моменту; матеріального носія та способу й засобу запису – результати вимірювання або підрахунку, колір, стан збереженості. Виокремлюють такі характеристики МІ: 1) зафіксованої на папері графічними знаками (нотне письмо, характер написання, тексти слів та їх розташування); 2) зафіксованої звуками на ГРП (номери, дати, вид диска, вид звука, техніка запису, швидкість, тривалість); 3) зафіксованої звуками та графічними знаками (нотами) на електронних носіях (специфічні характеристики звучання, нотне письмо тощо, інші дані: тип файла, номери та кількість треків, кількість тактів тощо). Одними з важливих складових документа є носій та засіб фіксації інформації. Інформація про матеріальний носій музики та музичної культури включає інформацію: 1) про фізичні основи звука, слуху; 2) про анатомію та фізіологію людини (наприклад, голосових зв`язок); 3) про музичні інструменти, на яких виконується музика; 4) про носії записів музичної та інших видів інформації про музичну культуру, саме тут виникає МД. Отже, інформацією про носій є дані про те, на чому зафіксовано інформацію (матеріал носія) та про форму, в якій існує даний матеріал для фіксації. Інформація про засоби та способи фіксації – це дані про те, яким чином інформація зафіксована (спосіб), та матеріал, чим зафіксовано інформацію на матеріальному носієві (засіб). Усі ці види інформації можна відзначати при описуванні документів як ознаки класифікації.

Для описування та класифікації виділено чотири основні рівні розгляду документа та один додатковий – нульовий (рівень надсистеми для будь-якої частини інформації про документ та у документі): 0. Надсистема документа; I. Група(и), до якої(их) належить документ; II. Документ у цілому; III. Основні складові документа; IV. Частини основних складових документа.

Розглянемо види МД. Нотний документ є записом МІ спеціальними графічними знаками – нотами. Іншу інформацію, крім музичної, нотами записати не можна. Але, крім нот, МІ записують також буквами з цифрами (в етнографічних дослідженнях, у комп`ютерних програмах для створення/аранжування музики). Нотний документ може бути рукописним чи виданням. Звуковий МД – це документ, який містить МІ, що зафіксована музичними звуками на носієві відповідними технічними засобами та потребує відповідних технічних засобів для відтворення. Електронний нотно-звуковий МД має власну специфіку, пов`язану із формами його подання. У разі їх порівнянні з формами подання електронного документа у Законі України "Про електронні документи та електронний документообіг" (Розділ II, стаття 5), можна визначити форми подання електронного нотно-звукового МД таким чином: "Електронний музичний документ може бути створений, переданий, збережений і перетворений електро-

нними засобами у візуальну (нотну) та звукову (аудіо) форми. Візуальною формою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на папері у формі, придатній для сприймання його змісту людиною. Аудіоформою подання електронного документа є відображення даних, які він містить, електронними засобами або на музичному компакт-диску чи аудіокасеті у формі, придатній для сприймання його змісту людиною".

Другій підрозділ – "Можливості гіпертекстових технологій для архівного описування музичних документів". Основна мета розгляду ГТТ у нашому дослідженні полягає у її використанні для створення формату. Стосовно ГТТ можна виділити такі напрями досліджень: загальна теорія, теоретико-прикладні дослідження й розробки, кінцевий продукт, використання принципів гіпертексту у різних сферах (культурологія, література та літературознавство, лінгвістика, семіотика, архівна справа, бібліотечна справа, бібліографічна діяльність, музика та ін.). Серед різних ГТТ нами обрані: матричний гіпертекст В.Г. Овчинникова, тензорний підхід А.В. Нестерова, малтигіпертекст О.В. Соханя.

Розробка В.Г. Овчинникова містить загальні принципи проектування інфосистеми, спрямована на різні сфери використання, але дає можливість враховувати їх специфіку, тому вона більшою мірою, при певному пристосуванні, придатна для архівної справи, адже в архівах зберігаються документи різних видів і різного змісту. Матричне (системне) розташування інформації дозволяє здійснювати системний пошук (горизонтально-вертикальний), а розробка А.В. Нестерова – лише навігаційний (горизонтальний) пошук. Обидві технології дозволяють здійснювати багаторівневе, багатопов`язане, багатоаспектне подання інформації. Але перша пропонує глибші рівні дослідження документа – окремі ТФ, які теж можна класифікувати, що необхідно для забезпечення еквівалентності електронного представлення документів їх оригіналам та для покращання системи їх пошуку. Виходячи з цих міркувань, для виконання наших завдань було обрано технологію В.Г. Овчинникова. У рамках власної малтигіпертекстової технології О.В. Соханем розроблена архітектура інформаційно-пошукової системи. Основний об`єкт гіпертекстового аналізу О.В. Соханя – гіперінформаційний простір, в якому прокладаються оптимальні пошукові маршрути та горизонтально з`єднуються різні гіпертексти в єдиний малтигіпертекст. Основна джерельна база ГТТ у О.В. Соханя – великі масиви інформації, його розробка не спрямована на обробку конкретних архівних документів, тобто, вона вирішує дещо відмінні від наших завдання в архівній справі. Технологія В.Г. Овчинникова, на відміну від технології О.В. Соханя, придатна для реалізації кількох завдань: створення кількарівневого та багатоаспектного гіпертекстового простору, описування та класифікація інформації відповідно до місця у ієрархії об`єктів та у певному аспекті, здійснення мережевого пошуку.

На нашу думку, ГТТ В.Г. Овчинникова більшою мірою придатна для вирішення наших завдань побудови гіпертекстів з нижчих рівнів (ТФ документа) до верхніх (БД у цілому). Наше дослідження є подальшим розвитком ГТТ В.Г. Овчинникова, але в іншій сфері використання – архівній справі та для більш конкретних завдань – описування та класифікації документів АФОП композитора та організації відповідного пошуку. Побудована для цих завдань МПС музичної культури розширена за об`єктами, аспектами розгляду. Матричний гіпертекст істотно доповнює традиційний архівний формат описання документів як інтеграційна технологія поєднання різних описів, форматів, систем класифікації, різних рівнів розгляду документів. Теорія гіпертексту має практичне втілення – створено авторську БД архівних документів.

У третьому розділі – **"Матричний формат описування та класифікації музичного документа в архівно-музейній спадщині Ю.С. Мейтуса"** – розглянуто прототип інтегрованого формату описування та класифікації МД, методику його використання, БД.

У першому підрозділі – "Матричний формат описування та класифікації змісту музичного документа" – обгрунтовано створення матричного формата та подано його описання. Він розроблявся на основі "Правил описування архівних документів" (розробка УНДІАСД), з використанням міжнародного формату для обміну даними UNIMARC, кодикологічного опису слов`янських рукописів, розробленого Л.А. Дубровіною, "Уніфікованого паспорту: пам`ятники історії та культури (рухомі)", що використовується у музейній справі та на основі матричного гіпертексту. Матричний гіпертекст В.Г. Овчинникова необхідно було пристосувати до конкретної теми та завдань. Тому була побудована МПС "музична культура" за такими аспектами: 1. Об'єкти (на різних рівнях розгляду: група документів, окремий документ, різні види інформації, що зафіксована в/на документі, носій та матеріал фіксації, спосіб та засіб запису, твір або основний текст, їх частини, окремі ТФ) та їх характеристики; 2. Суб'єкти та їх характеристики (у т.ч відношення до фондоутворювача); 3. Історія, процеси (створення, виконання, пошук, надходження, обробка, збереження, реставрація, використання, оприлюднення) та їх характеристики; 4. Оцінки (фонду, документів, змісту документа та оцінки персон, подій, що містяться у тексті документа); 5. Географічно-просторова структура (місце створення, розташування); 6. Етнічно-групова та суспільно-групова приналежність; 7. Організаційно-управлінська структура (структура управління та розташування фонду й документа в установах, підрозділах установ; суспільно-державні утворення; керівні органи та програми, про які йдеться у ТФ); 8. Бібліографія (наприклад, текст у вигляді списку або посилання у ТФ); 9. Робота з одиницею опису: описування, користування, реставрація, суб`єкти та характеристики. Розроблена внутрішня структура аспектів.

Основним аспектом у МПС є "Об`єкти": від їх виокремлення, визначення та деталізації залежить побудова матриці. Об`єкт визначає рівень розгляду інформації для інших аспектів. В описанні документа та його частин визначають, наприклад, такі ознаки: заголовок, зовнішній вигляд, повний(і) текст(и) або ім'я файла, зміст/анотація, функція та роль, мета створення, мова/графічна система запису, присвята, варіанти і редакції, офіційна назва, предмет, тема, факт, мета документа, привід (створення, присвячення); твір: назва, жанр, форма, літературний прототип та його жанр, дати і географічні назви у тексті; згадування інших документів, творів; написи-маргіналії: дарчий запис, записи працівників архівів, знаки книжні, облікові, знаки кінця, знак авторського права тощо; характеристики загальні до об'єктів: ступінь завершеності та повноти, номери, дати створення, кількісні характеристики (кількість сторінок, тривалість, метраж, хронометраж, кількість байтів інформації); нумерація: загальна характеристика (ким зроблено, розташування), номер аркуша(ів) у справі, на якому(их) зафіксовано інформацію документа; кількість аркушів, зайнятих змістом; прочитуваність тексту.

Суб`єктна структура у музичній сфері дуже складна, відповідно до складної системи об`єктів та процесів (наприклад, автори музики, слів пісень, лібрето, виконавці – особи та колективи, аранжувальники, замовники, персонажі творів тощо). Окремо нами визначаються рівні та типи відносин суб`єктів документа з фондоутворювачем: I. рівень сімейно-родинних стосунків (мати, батько, дружина, син, дочка, брат, сестра тощо); II. рівень міжособистих взаємин (друг, приятель, суперник тощо); III. рівень професійних відносин (колеги-композитори, учитель, учень тощо); IV. рівень творчих відносин (співавтори, виконавці, музикознавці тощо); V. рівень офіційних відносин між людиною та установами, суспільно-політичними організаціями (заява, вітання, запрошення тощо). Відношення фондоутворювача до змісту документа творчого характеру відбивається у полі: "Автор оригінального твору" або "Автор обробки іншого твору" (наприклад, народної пісні). В описанні суб`єктів визначаються, крім імен та назв колективів, – звання, посади, назви установ, де вони працюють.

Такий аспект як "процеси" передає зміни "життя" у певній установі або в суспільстві. В архівах з документами здійснюють такі процеси: пошук документів, надходження, обробка, зберігання, використовування, оприлюднення інформації документа. Відносно фонду до процесів можна додати історію фонду та біографію фондоутворювача. Щодо твору основними процесами та їх деталізацією є створення (редагування), виконання (перше виконання), слухання.

Специфічні характеристики має кожний різновид МД (тут подаються без деталізації): **нотний документ** (знаки нотного письма та розташування, характер написання нот та інших знаків, словесні тексти, кількість та розташування); **звуковий запис на грамплатівці** (нотне письмо, словесні тексти, їх кількість та розташування, дані до запису (місце, дата, тривалість, замовлення, тираж та

інше, вид звука), до носія (назва стандарту, описання, структура, кількість та розташування частин, розміри, вид диска, ширина доріжки, швидкість, технічні засоби запису/відтворення); **електронний МД** (структуру зроблено за комп`ютерною програмою Cakewalk Express): програма, назва файла, тип файла, форма роботи (нотний стан, аудіо, карта треків (номер, назва треку (тембр-інструмент), звуковий ресурс, порт, інструмент відтворення, сила звучання), нотація (звичайна графічна нотація, буквенно-цифрова (Event list), запис нот у таблиці відповідно до клавіш фортепіано (Piano Roll)), швидкість відтворення (цифри темпу, номер співвідношення), місцезнаходження на нотному стані (номер треку, номер такту), обладнання (клас та назва комп`ютера), назва програми, назва файла, інформаційний формат, об`єм (кількість байтів інформації), дати створення та зміни файлів.

У другому підрозділі – "Методика описування та класифікації основних видів музичного документа" – наводяться приклади використання матричного формату для описування та класифікації змісту МД (нотного рукопису та звукозапису на ГРП), рукописного листа і телеграми.

Деталізація описання окремого документа здійснюється починаючи з вищих рівнів за об`єктами. Відмінності в описаннях починаються на рівні документа та на рівні його частин (у т.ч. ТФ). На рівні надсистеми визначаються галузь державного управління, до структури якої входить установа – утримувач фонду (міністерство, управління), професійні групи країни, до яких належать суб`єкти (наприклад, композитори України), галузь людської діяльності (наприклад, музика). На першому рівні подаються дані про фонд і його частини (назва, номер тощо), про фондоутримувача. На другому рівні документ розглядається як ціле, тут відзначаються облікові дані (номери), дані зовнішнього описання (жанр/вид документа, загальне описання, зовнішній вигляд, носій та його розміри, оцінки стану збереженості та умов зберігання), дані описування змісту (назва, класифікаційні індекси), дані щодо процесу описування (особа, що здійснила описування, дата, правила, якими керувалися при описуванні). На третьому рівні розглядаються частини документа, щодо інформації документа визначаються такі дані та подаються відповідні ТФ: тема, мета та привід створення документа, характерні риси адресата, адресанта; характеристики (часу – дата написання); оцінки (події, адресата) тощо; стосовно носія, засобу та способу фіксації визначаються їх назви та характеристики (розміри, колір) тощо. На четвертому рівні відзначаються специфічні характеристики кожного виду МД, розглядається кожен ТФ та визначається його тип відношення.

У третьому підрозділі – "База даних: загальний опис та структура пошукового словника" – описується авторська БД, яка створена у середовищі CDS/ISIS для Windows (версія 1.4, березень 2002 р.) на основі створеного нами формату. В БД введено описання БД, фондів, описів та документів з усіх АФОП, в основному, з каталожних карток (тому кількість описань – більше 1130 – не співпа-

дає із загальною кількістю виявлених документів), частина описаннь розширена за рахунок персон, назв творів, етнічної приналежності, частково по кожному виду МД введені гіпертекстові описання після дослідження оригіналів. У БД дані вводяться, як і в інших програмах – в окремі поля, слід лише відзначити, що необхідно вводити тип відносин та відповідний ТФ в різні поля – це дозволяє проводити пошук за типами відносин, без ТФ.

БД слугувала практичною перевіркою формату описування та класифікації, коли зафіксовувалися описання різних видів документів, і на різніх рівнях описування: ТФ, твору у цілому, згадування документа, документа, справи/одиниці опису, фонду; на різних видах описання: часткове або повне, копія картки каталогу, електронна розширена картка, описання для електронного каталогу, гіпертекстове описання.

Структура пошукового словника відповідає формату. Дані з полів розташовуються відповідно до індексу. Пропонується така структура індексу-терміна: номер аспекта (арабська цифра від 1 до 9), номер об`єкта (від 1 до 9) та скорочена назва об`єкта (перша(і) літера(и) або інша конфігурація, цифри індекса внутрі аспекта (арабські) та назва ознаки (словесна), наприклад: поле "Зовнішній вид документа" – індекс "15Д2зовнВид:", поле "Описання фонда" – індекс "11Ф41Опис" тощо.

У **висновках** наведено підсумки дослідження, які виносяться на захист:

1. Понятійний апарат щодо МІ та МД та класифікація МД потребує визначення. Музична інформація – це інформація у формі музичних емоційних образних смислів, що реалізується засобами співвідношень музичних звуків у часі та просторі у процесі виконання і має різні форми існування (уявно-звукову; звукову з безпосереднім природним або штучним звучанням; записану звуками або графічними знаками). Музичний документ – це запис музичної інформації на матеріальному носієві у вигляді музичних звуків або графічних знаків у системі нотації (у т.ч. нотних знаків) для процесів збереження та передавання цієї інформації у часі та просторі, МД ідентифікується як одиниця комунікаційного простору в архівній, бібліотечній, музейній справі, бібліографічній діяльності. МД розподіляється на види: нотний рукопис, нотне видання, музичний звукозапис, електронний нотно-звуковий документ.

2. Виявлені та проаналізовані АФОП композитора Ю.С. Мейтуса свідчать, що цей документальний комплекс є репрезентативною моделлю описування й класифікації МД: він складається з 1308 різних за формою і змістом одиниць, що зберігаються в різних установах і не залучалися до наукового обігу. Це дозволило вирішити поставлене нами завдання описування та класифікації МД.

3. Теоретичні та практичні питання описування і класифікації єдиного комплексу АФОП мають спиратися на три вектори дослідження: 1) міжсуб`єктних відносин (у т.ч. з фондоутворювачем – людиною, композитором); 2) основного змістовного компонента – музики; 3) структури об`єктів (об`єктами

є: АФОП у цілому, фонд у цілому та його частини, документ та його частини, інформація та її частини); створення системи описування та класифікації різноманітної інформації різного рівня; реалізації у БД. АФОП композитора має розглядатися як єдина цілісна документально-інформаційна система музичної спадщини, а пропоновані нами методи її аналізу та узагальнення дозволять всебічно досліджувати музичну спадщину як явище культури та всебічно репрезентувати інформаційні можливості систематизованої групи музичних документів за їх змістом.

4. Обгрунтовано необхідність вибору матричного гіпертексту як одного з видів ГТТ, який здатен стати інформаційно-технологічною базою створення нового формату описування, класифікації й пошуку МД. Для розроблення формату створено МПС музичної культури. Аналіз попередніх розробок ГТТ у цій сфері показав, що тензорний підхід, запропонований А.В. Нестеровим, розрахований лише на бібліотечну сферу, не враховує специфіку обробки конкретного архівного документа, а розробка О.В. Соханя не розрахована на описування конкретних архівних документів. Перспективність широкого використання у розробці подібного формату засвідчив матричний гіпертекст В.Г. Овчинникова.

5. Створений на основі існуючих форматів описування та класифікації документів (архівного, бібліотечно-бібліографічного, кодикологічного, музейного) та матричного гіпертексту формат обробки архівних документів має багатофункціональне призначення, відображає загальне та специфічне у взаємозв`язку і використовується: 1) для описування: різних видів документів, у т.ч. різновидів МД; різноманітної інформації: археографічної, бібліографічної, повнотекстової, графічної (у т.ч. зовнішні вигляди, нотні тексти); описань різного рівня (АФОП у цілому, фонду, документа, частин документа); 2) для класифікації: за об`єктами і суб`єктами різного рівня та їх характеристиками, за процесами, оцінками та ін.; 3) для пошуку: систематичного (за існуючою системою класифікації) та системного (формат та пошуковий словник є системними об`єктами), ієрархічного, багатоаспектного. Формат значно розширює та поглиблює до ТФ ознаки описування та класифікації, це проілюстровано прикладами багатоаспектного описування та класифікації видів музичного документа. Це призводить до збільшення обсягу інформації про документ, створює умови для кращого визначення пошукового запиту. Таким чином, створюється інформаційний електронний образ документа, що стає у більшій мірі доступним користувачам через електронні засоби та комп`ютерні мережі, при цьому зменшується потреба у зверненні до оригіналу документа – отже, значною мірою вирішується одна з важливих проблем архівного збереження документів.

6. Реалізація теоретичних ідей та запропонованих методів знайшла втілення у створеній нами БД АФОП Ю.С. Мейтуса з понад 1130 описаннями фондів, описів, документів на основі інтегрованого формату описування, класифікації й пошуку музичних документів у середовищі CDS/ISIS для Windows.

Основний зміст дисертації викладено у **публікаціях:**

1. Тупчиенко-Кадырова Л.Г. Использование гипертекстовой технологии в библиотеке // НТИ. – Сер. 1. – 1994. – N 7. – С. 12-14. (Передрук: Tupchienko-Kadyrova L.G. Use of hypertext technology in a library // Scientific and technical information processing. – 1994. – Vol. 21. – № 4. – P. 1-4.).

2. Тупчієнко-Кадирова Л.Г. База знань з духовної культури в бібліотеці // Бібліотечно-бібліографічні класифікації та інформаційно-пошукові системи: Тези міжнар. наук. конф. (Київ, 10-12 жовтня 1995 р.). – К., 1995.– С. 47-48.

3. Тупчієнко-Кадирова Л.Г. Інформатизація суспільства – інформатизація бібліотеки – гіпертекстова технологія // Бібліотека в демократичному суспільстві: Зб. матеріалів міжнар. наук. конф., Київ, 21-23 листоп. 1995 р. – К., 1995. – С. 126-127.

4. Тупчиенко-Кадырова Л.Г. Об одном подходе к пониманию гипертекстовых систем // НТИ. – Сер. 1. – 1998. – № 5. – С. 12-16. (Передрук: Tupchienko-Kadyrova L.G. Understanding hypertext systems // Scientific and technical information processing. – 1998. - Vol. 25. – № 3. – P. 1–7).

5. Тупчиенко-Кадырова Л.Г. Гипертекстовые системы в библиотеке: некоторые аспекты использования // Рукописна та книжкова спадщина України: Археогр. дослідження унікальних арх. та бібл. фондів. – К., 2000. – Вип. 6. – С. 192-203.

6. Тупчиенко-Кадырова Л.Г. К вопросу о типах отношений в интегративных гипертекстовых системах // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий зб. наук. праць. – Вип. 3. Джерелознавчі дисципліни. – К., 2001. – С. 549-561.

7. Тупчієнко-Кадирова Л.Г. До питання про критерії ціннісної оцінки інформації // Формування національних, загальнолюдських ціннісних орієнтацій студентської молоді: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 11-12 груд. 2002 р. – К., 2002. – С. 173-177.

8. Тупчиенко-Кадырова Л.Г. Информатизация библиотеки: пути преобразования // Библиотековедение. – 2003. – № 1. – С. 40-47.

9. Тупчієнко-Кадирова Л.Г. До питання про історію гіпертекстових систем (на пострадянському просторі) та підходи до систематизації літератури про них // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – К., 2003. – Вип. 11. – С. 306-324.

10. Тупчієнко-Кадирова Л.Г. Гіпертекстовий класифікатор для наукових документів про гіпертексти // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий зб. наук. праць. – Вип. 6. Джерелознавчі дисципліни. – К., 2003. – С. 52-61.

11. Тупчієнко-Кадирова Л.Г. До питання про класифікацію документів архівної музичної спадщини на базі гіпертекстової технології на прикладі рукописів українського композитора Ю.С. Мейтуса (1903-1997 рр.) // Библиотечное дело и краеведение. – Вип. 5. – К.-Симферополь, 2004. – С. 109-124.

12. Тупчієнко-Кадирова Л.Г. Музичний документ: аспекти визначення, специфіки видів та описування в режимі електронної каталогізації // Студії з архівної справи та документознавства. – Т. 12. – К., 2004. – С. 148-155.

13. Тупчієнко-Кадирова Л.Г. Співвідношення понять "музична інформація" та "музичний документ" // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 4. – С. 23-35.

Анотація

Тупчієнко-Кадирова Л.Г. Музичний документ: визначення поняття, класифікація та методика описування (на прикладі творчої спадщини композитора Ю.С. Мейтуса (1903–1997) – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.10 – документознавство, архівознавство. – Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – Київ, 2005.

У дисертації викладено основні теоретичні та практичні аспекти описування, класифікації, пошуку у базі даних на прикладі архівних фондів особового походження (АФОП) композитора Ю.С. Мейтуса. Основними векторами дослідження музичних АФОП є особа-фондоутворювач, музика як змістовне ядро, об`єктна структура. Тому виокремлюються та досліджуються музичний документ, види інформації, пов`язані із музикою, ознаки для класифікації, види (нотний рукопис, нотне видання, музичний звукозапис, електронний нотно-звуковий документ). Описування, класифікація, пошук документів АФОП здійснюється за інтегрованим форматом, який створено на основі архівного опису, частково бібліотечного, кодикологічного, музейного описів та на основі матричного гіпертексту у базі даних, створеній у середовищі CDS/ISIS для Windows (версія 1.4, 2002 р.). Інформація про АФОП композитора стає цілісним інформаційним комплексом, зручним для багатоаспектного використання.

Ключові слова: Мейтус Юлій Сергійович, архівні фонди особового походження, документознавство, музичний документ, музична інформація, формат описування і класифікації архівних документів, гіпертекстова технологія, матричний гіпертекст.

Аннотация

Тупчиенко-Кадырова Л.Г. Музыкальный документ: определение понятия, классификация и методика описания (на примере творческого наследия композитора Ю.С. Мейтуса (1903-1997) – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.10 – документоведение, архивоведение. – Украинский научно-исследовательский институт архивного дела и документоведения. – Киев, 2005.

В диссертации изложены теоретические и практические аспекты описания и классификации архивных фондов личного происхождения композитора Ю.С. Мейтуса (1308 единиц хранения в 10-ти фондах), практически реализованные в авторской базе данных. Несколько основных интегрирующих векторов позволяют собрать разновидовые документы наследия, разбросанные в различных

местах хранения в разных городах и государствах, в единый информационный комплекс. Категория "Музыка" является основным содержательным интегрирующим вектором. Поэтому исследуется музыкальный документ, в узком смысле этого понятия он содержит музыкальную информацию – записи собственно музыки, и его можно считать отдельным видом документов. В широком смысле понятия музыкальный документ содержит другие виды информации, которые связаны с музыкальной культурой (ее осмысление, субъекты, процессы создания, исполнения, географическое расположение, этническая принадлежность и др.). Выделяются признаки для описания и классификации, виды музыкального документа (нотная рукопись, нотное издание, музыкальная звукозапись, электронный нотно-звуковой документ). Вторым интегрирующим вектором следует считать личность композитора и при описании отмечать его отношения с другими суб'єктами документов на разных уровнях отношений: межличностных – дружественные, приятельские, др.; семейных – мать, отец, жена, сын, др.; творческих – соавтор, исполнитель, учитель, ученик; официальных – поздравительный адрес, приглашение и др. Третьим интегрирующим вектором следует считать объектную структуру, которая включает: группу документов (личный фонд в целом, отдельные фонды, группы документов в фонде), отдельный документ, его части (информация в виде произведений и другая информация, которую содержит документ, носитель, способ и средство записи), текстовые фрагменты. Для описания, классификации, поиска музыкальных документов создан прототип интегрированного формата – на основе архивного описания, частично библиотечного, кодикологического, музейного и с использованием матричного гипертекста В.Г. Овчинникова. На основе матрицы представления системы виделены такие аспекты рассмотрения документов: объекты, субъекты, история и процессы (создание, исполнение, обработка, сохранение и реставрация, использование, обнародование), географично-пространственное расположение, этническая и общественно-групповая принадлежность, оценки, характеристики, организационно-управленческая структура, библиография, работа с документами (описание, исследование, использование). Специфические характеристики отмечаются при описании видов музыкального документа. В нотном документе отмечаются: знаки нотного письма и их расположение на страницах, нотных станах, строках; характер написания нот и других знаков; словесные тексты, их количество и расположение. В звуковом музыкальном документе – записи на грампластинке – отмечаются: нотное письмо, словесные тексты, их количество и расположение на сторонах, дорожках диска, данные про запись и про носитель. В электронном музыкальном документе отмечаются: компьютерная программа, имя и тип файла, форма работы: нотний стан, аудио, карта тре-

ков, нотация: обычная графическая, буквенно-цифровая, запись нот в таблице в соответствии с клавишами фортепиано, скорость воссоздания, местонахождение на нотном стане: номер трека, номер такта; отмечается оборудование (класс и название компьютера), имя программы, имя файла, информационый формат, объём, даты создания и изменения файлов. Формат описания позволяет расширить и углубить до нижних смысловых уровней (фрагменты словесных и музыкальных текстов) признаки описания и классификации. Это приводит к увеличению объемов информации про документ, к созданию его электронного варианта, более доступного для использования, чем оригинал документа. Системность, иерархичность, многоаспектность и логичность формата, при использовании его и для поиска, – создает условия для лучшего определения запроса и проведения поиска. Информация про архивний фонд личного происхождения композитора, введенная в более чем 1130 описаний фондов, описей и документов в базу данных (в среде CDS/ISIS для Windows, версия, 2002 г.), представляет собой единый содержательный комплекс, удобный для многоаспектного использования.

Ключевые слова: Мейтус Юлий Сергеевич, архивные фонды личного происхождения, документоведение, музыкальный документ, музыкальная информация, формат описания и классификации документов, гипертекстовая технология, матричный гипертекст.

Annotation

Tupchienko-Kadyrova L.G. Musical document: concept's definition, classification and methods of description (on example of creative`s legacy of composer U.S. Mejtus (1903-1997) – Manuscript.

Dissertation on receiving of scientific candidate's degree on historical science according the speciallity 07.00.10 – documentation, archival research. The Ukrainion Scientific and Research institute of archival research and documentation. – Kyiv, 2005.

Dissertation is contained main theoretical and practical aspects of description, classification and research of composer U.S. Mejtus`s archive musical documents. The main integrative factor for research this archive are "music", person and the structure of objects. Then we research: musical document`s definition, information species, sign for classification, musical document`s species (note manuscript, note publication, musical sound recording, electronic note-sound document). This processes condacts on integrative format, that was creative on archive description with bibliography, kodikology, museum description and on matrix hypertext of

V.G. Ovchinnikov in data base (in CDS/ISIS for Window, Version 1.4). Then appear integrity information complex.

Key words: Mejtus U.S., personal`s archives, documentation, musical document, musical information, format of document`s description, classification of documents, hypertext technology, matrix hypertext.

Підписано до друку 7.04.2005. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Надруковано на різографі. Умов. друк. арк. 1,25.
148 Замов. №265. Тираж 100 прим.
© РВЛ КНТУ, м. Кіровоград, пр. Університетський, 8.
Тел. (0522) 597-541, 559-245, 597-551.

453247

Ав 63.030

Мист.

Мист